

Vi må omdefinere udvikling ellers ender vi som generationen af græshopper, der spiste alt

- af Mogens Buch-Hansen
- forord og fodnoter af Jørgen Olsen.

Som læserne vil have bemærket, bringer Projekt & Kultur normalt enten helt originalt stof eller artikler, som er oversat, typisk fra vort modernetværk Emmaus International eller den belgisk u-landsorganisation Operation Terre, som spillede en væsentlig rolle som inspiration til vores dannelse i halvfjerdsere.

Det er derfor ikke så lidt af en undtagelse, at vi på denne og de følgende sider bringer et indlæg, som blev offentliggjort som kronik i dagbladet Information mandag den 4. oktober og dernæst som indlæg i www.u-landsnyt.dk den 7. oktober. Redaktionen af Projekt & Kultur har indhentet tilladelse fra www.u-landsnyt.dk og fra Mogens Buch-Hansen.

Indlægget kan læses som en opfølging på artiklen **Fra danske bofællesskaber til globale solidaritetsbevægelser - bæredygtighed gennem konkrete eksempler og indstilling** på siderne 12, 13 og 14 i Projekt & Kultur nr. 104, www.gtu.dk/PK104-12-13-14.pdf

Begge indlæg handler om livsstil set i forhold til international udvikling, et emne, som Emmaus International, har forholdt sig til i teori og især i praksis, i det levede liv, siden bevægelsen blev stiftet i 1949.

Mogens Buch-Hansen (63) er mag. scient. 1973 og lic. scient. (Ph.d.) 1976 i geografi fra Københavns Universitet. Har i hele sin professionelle karriere fokuseret på udviklingsproblematikken med landbrug og naturressourceforvaltning som kerneområder.

Var fra 1985 til 1989 chefrådgiver på det skandinaviske støttede Rural Development

Program¹ i Kenya og fra 1993 til 1996 Danida Senior Rådgiver i National Environment Commission² i Bhutan.

Ud over langtidsudstationeringer har han udført et stort antal kort tids konsulentopgaver, hovedsageligt i Østafrika og Sydøstasien.

Forskningsmæssigt koncentrerer han sig om landbrug og naturmiljø i en udviklings-sammenhæng, hovedsageligt i Afrika og Sydøstasien. Er desuden blogger på www.u-landsnyt.dk. Se også www.forskning.ruc.dk

Lektor ved Internationale Udviklingsstudier, Institut for Samfund og Globalisering på RUC siden 1976.

Verden har hidtil bygget på den antagelse, at økonomisk vækst vil løse menneskehedens problemer og implicit³ antaget, at jo større økonomisk vækst, desto større lykke. Der har gennem historien været mange dissidenter⁴, som har haft religiøse, moralske eller andre "alternative" opfattelser af, hvad der skaber menneskelig tilfredshed.

Udviklingstanken, som Præsident Truman officielt annoncerede med sin tiltrædelsestale i januar 1949, gav løfter til hele Den 3. Verden om en materielt bedre tilværelse end den fattige kolonistatus, de var ved at løsrive sig fra.

(fortsættes side 12)

¹ Landbrugsudviklingsprogram.

² Den nationale miljøkommission.

³ Underforstået.

⁴ "Afvigere" – uenige.

Vi må omdefinere udvikling

(fortsat fra side 11)

Siden da har udviklingsdiskursen og udviklingsindustrien fastlåst et Syd-Nord afhængighedsforhold, som i stedet for at skaffe økonomisk udvikling til de fattigste har gjort forskellene mellem rige og fattige endnu større. Dette på trods for, at milliarder af kroner er overført i u-landsbistand.

Der er behov for at nydefinere udvikling.

Nye tendenser har været undervejs siden sammenbruddet af efterkrigstidens verdensorden bestående af tre verdener.

Den anden verden brød sammen, symboliseret ved Berlin-murens fald i 1989, hvorefter de to supermagter ikke længere havde behov for at skaffe sig alliancer i Den 3. Verden.

En håndgribelig konsekvens heraf var, at USA halverede sin u-landsbistand fra 16,2 milliarder dollars i 1990 til 8,4 milliarder i 1997.

De såkaldte bløde donorer fortsatte med at øge bistanden og fastholde mantraet om at afhjælpe fattigdommen i de fattige lande.

Siden terrorangrebet på USA i 2001, hvor USA efterfølgende kraftigt øgede sin u-landsbistand, har alle donorer i stigende grad fokuseret på politiske projekter med god regeringsførelse, demokrati osv. Det har været på bekostning af produktive projekter inden for f.eks. landbrug, som hovedparten af befolkningerne i u-landene lever af.

Samtidigt med at de fattigste lande, ikke mindst i Afrika, er faldet yderligere bagud, fremviser nogle af de store u-lande, de såkaldte BRIK lande (Brasilien, Rusland, Indien og Kina), imponerende vækstrater sammen med lande, specielt i Sydøstasien.

Den økonomiske vækst har i høj grad medført en efterligning af den vestlige (amerikanske) forbrugsmodel med masser af kød, husholdningsmaskiner, fjernsyn, biler og computere blandt de nye forbrugsgoder.

Målt i faste priser var det globale forbrug i 2006 på 30,5 trillioner⁵ dollars og dermed steget 28 procent siden 1996 og mere end 6-doblet siden 1960. I samme periode er verdens befolkning kun vokset med en faktor 2.2.

Stigningen på 28 pct. inden for det sidste 10 år, vi har tal for, skyldes i vid udstrækning, at en ny global forbrugerklasse føjer sig til.

Man kunne jo så hævde, at så er udviklingsprojektet ved at lykkes og nu handler det bare om at få Afrika med.

Der er (mindst) to alvorlige problemer i denne udvikling.

Det ene er, at væksten er endnu mere skæv end den ulige udvikling, der har kendetegnet udviklingsepoken.

I de nye store og fremadstormende udviklingslande, der næsten rummer halvdelen af Jordens befolkning, har den rigeste femtedel mere end 60 pct. af den samlede indkomst og forbrug, medens den fattigste femtedel må nøjes med 3-4 pct.

Materiel fattigdom udvikler sig side om side med ekstravagant overforbrug. Det rører ved det andet alvorlige problem, nemlig den globale forbrugerisme.

⁵ En trillion er tallet for en million million millioner = 1.000.000.000.000.000.000 ... En trillion svarer på dansk til en milliard milliarder. Kursen på 1 dollar ligger aktuelt på omkring 5 danske kroner.

Den vestlige udviklingsmodel vi hidtil har promoveret⁶, bl.a. ved hjælp af u-landsbistanden, holder ikke i en verden, hvor Jordens ressourcer, økosystemer⁷ og atmosfære er begrænsede.

En lang række internationale organisationer er gennem de sidste par årtier fremkommet med den ene rystende rapport efter den anden om, hvor galt det står til med klodens ressourcer, når de skal holde til et stærkt stigende globalt forbrug.

I 2008 (midt i den økonomiske krise!) blev der på verdensplan solgt 68 millioner biler, 85 millioner køleskabe, 297 millioner computere og 1,2 milliarder mobiltelefoner!

De mange advarselsslamper, som har tendens til hurtigt at blive glemt (vi gider ikke høre om det!), kan opsummeres på en meget forsigtig måde, som det er gjort af det såkaldte Millennium Ecosystem Assessment.⁸

Det er en gruppe på 1.360 eksperter fra 95 lande, som i 2005 estimerede⁹, at 60 pct. af klodens økosystemer, der leverer services som klimaregulering, ferskvandsforsyning, absorbering af forurening i jord, vand og luft, fisk i havene og så videre, er ved at blive ødelagt.

Ødelagt så voldsomt, at ”planetens evne til at sikre disse økosystemers overlevelse for

fremtidige generationer, ikke længere kan blive taget for givet”.

Det såkaldte økologiske fodaftryk viser, at vi allerede bruger 1,3 jordklode og altså spiser af den naturkapital, der skulle gå i arv til fremtidige generationer.

Har vi ikke hørt alt dette før?

I 1970erne foregik en livlig debat om grænser for vækst, hvor neo-malthusianere¹⁰ gjorde opmærksom på, at Jordens ressourcer blev forbrugt med så stor hastighed, at mange af dem, og ikke mindst råolie, snart ville være brugt op.

Deres argumenter blev tromlet ned af den teknologiske og produktive ekspansion, som globaliseringen udgjorde fra 1980erne.

Neokonservative politiske kræfter med Margaret Thatcher og Ronald Reagan i spidsen var med til at bane vejen for den neoliberale økonomis dominans på alverdens universiteter og ikke mindst i finansministerierne.

Målet for den neoliberale økonomi er at optimere¹¹ den menneskelige nytteværdi, men den indregner ikke ressourceforbruget eller forureningen, der bliver skabt ved at optimere nytteværdien.

(fortsættes side 14)

⁶ Forsøgt at indføre, fremme, styrke.

⁷ Et økosystem bruges til at beskrive et komplet miljø i naturen med alle levende organismer og ikke levende elementer.

Det første grundprincip i økologi er, at hver levende organisme har et løbende og vedvarende forhold til ethvert andet element, der indgår i dens miljø. Derfor er det afgørende at se alle økologiske forhold som led i systemers udvikling.

⁸ Vurdering af økosystemet i det nye årtusind.

⁹ Formodede.

¹⁰ Efter den engelske befolkningsforsker og økonom Thomas Robert Malthus (1766 – 1834), mest kendt for sit pessimistiske syn på forholdet mellem befolkningsudviklingen og fødevarerforsyningen. Befolkningen ville altid leve på et eksistensminimum, hævdede Malthus. Dette fordi hvis de fik mere end dette, ville befolkningsvæksten bare tiltage, helt til man var tilbage på eksistensminimum.

¹¹ Udnytte til bristepunktet.

Vi må omdefinere udvikling

(fortsat fra side 13)

Den økonomiske rationalitet styres af "the economic man"¹², som er de konventionelle økonomers idealborger, der egoistisk søger at optimere egen nytteværdi uden hensyn til solidaritet, medfølelse eller andre bløde humanistiske værdier, såsom hensynet til fremtidige generationer.

Grænser for vækst debattørerne havde undervurderet den teknologiske kreativitet og måske ikke mindst skruppelløsheden i jagten på flere ressourcer, som globaliseringen udgjorde, støttet af den neoliberale økonomis stræben efter at optimere den materielle nytteværdi.

Hvordan kan vi undgå at blive generationen af græshopper, der spiste alt og efterlader intet?

Og hvordan kan vi leve op til u-landenes og ikke mindst de fremadstormende nye økonomiske supermagter som Kina, Indien, Brasilien, Sydafrika, Sydøstasiens etc. krav om en global demokratisk fordeling af muligheder for udvikling?

Netop dette er et af de centrale elementer i de pågående klimaforhandlinger, som i vid udstrækning var med til at få klimakonferencen (COP 15) i København til at ende så resultatløst.

Selv den største teknologioptimist vil næppe påstå at klodens ressourcer og økosystemer vil kunne bære en demokratisk udbredelse af den vestlige forbrugskultur til 9-10 milliarder mennesker ved midten af dette århundrede.

Den økologiske udfordring er derfor ikke en fjern fremtidsudsigt, som vi kan tillade os at skubbe til side til vi får bedre tid og råd.

¹² Det økonomiske menneske.

Det bliver en kontant udfordring for vore børn og børnebørn.

Der er efter min mening tre store opgaver at tage fat på:

- 1) Forskning og udvikling af grønne, bæredygtige teknologier må intensiveres. Det kan ikke undgå at blive rigeligt tilbagebetalt.
- 2) En omdefinering af udviklingsbegrebet således at en tilstrækkelig, men ikke overflødig produktion og forbrug, kan udbredes globalt og demokratisk.

Det kræver en udvikling af økologisk økonomi som ser samfundsøkonomien som en delmængde af det økologiske system. Klodens ressourcer og økosystemer, inklusiv atmosfæren, er en endelig størrelse, hvor der kun tilføres solenergi.

Samfundsøkonomien kan ikke løsrives fra det økologiske system, som skal rumme den.

- 3) En afskaffelse af (over)forbrugskulturen hvor menneskelig tilfredsstillelse opnås på anden måde end ved materielt forbrug.

Denne holdningsændring må nødvendigvis først og fremmest finde sted i de rige lande.

De nye generationer må, for deres egen skyld, overbevise politikerne om nødvendigheden af en sådan radikal¹³ forandring.

¹³ Ordet "radikal" betyder oprindeligt "at gå til roden". I sammenhængen kan det nærmest oversættes ved "grundlæggende" eller "yderligtgående".